

09.02.2015 Białowieża, Białystok, Bystra, Warszawa

**Minister Rolnictwa
Marek Sawicki**

do wiadomości:

**Minister Środowiska
Maciej Grabowski**

Komisja Europejska

Szanowny Panie Ministrze,

Obiecał Pan rolnikom odstrzał wszystkich dzików w województwie podlaskim, aby powstrzymać afrykański pomór świń oraz szkody w plantacjach kukurydzy. Ten plan został następnie zdementowany przez Ministerstwo Środowiska. Problem jednak nie został rozwiązany, a biorąc pod uwagę skalę niezadowolenia rolników, odstrzał dzików będzie kontynuowany, a postulat odstrzału wszystkich dzików będzie z pewnością powracał.

Dotychczas na Podlasiu odstrzelono blisko 9,4 tys. dzików – do końca marca ma zostać odstrzelonych łącznie ok. 12 tys. tych zwierząt, również ciężarnych loch, co wywołuje nawet sprzeciw niektórych myśliwych, ze względu na skrajnie niehumanitarny aspekt tej sprawy.

Od ponad roku stwierdzono jedynie trzy (!) przypadki pomoru. Skazanie na zagładę całej regionalnej populacji dzików z tego powodu jest w najwyższym stopniu nieetyczne oraz wydaje się być niezgodne z konwencjami podpisanymi przez Polskę w sprawie zrównoważonego rozwoju w 1992 w Rio na Szczycie Ziemi.

Pragniemy zauważyć, że pomysł jest: (1) szkodliwy dla środowiska naturalnego (2) nieuzasadniony pod względem ekonomicznym i przyrodniczym, oraz niewykonalny (3) w obecnych uwarunkowaniach. Ponadto należy podkreślić, że istnieją alternatywne metody rozwiązania problemu (4) w szczególności zaprzestanie prowadzonego od lat, intensywnego dokarmiania dzików.

(1) Eksterminując dziki ze względu na szkody w kukurydzy zapomina się o szeregu ekologicznych i gospodarczych funkcji pełnionych przez ten gatunek:

- spulchnianie gleby, które ma pozytywny wpływ na naturalne odnawianie się lasu,
- konsumpcja padliny¹, co wpływa na podniesienie stanu sanitarnego lasu,
- rozsiewanie nasion i rozprzestrzenianie pędów roślin, w tym także i tych rzadkich i chronionych^{2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11}
- urozmaicanie przestrzennej struktury lasu;

- tępienie szkodników w drzewostanach jak pędraki^{12,13,14} czy licznie rozmnażające się gryzonie;
- tworzenie żerowisk dla ginących gatunków ptaków,¹⁵ na ochronę których Komisja Europejska wydaje miliony Euro, m.in. w ramach programów rolnośrodowiskowych lub projektów LIFE+;

Dziki okazują się być często sprzymierzeńcem człowieka w gospodarowaniu środowiskiem, szczególnie dotyczy to leśników, którzy często podkreślają pozytywne aspekty aktywności dzików¹⁶. Korzyści płynące z aktywności dzików zdają się wielokrotnie przerastać straty ekonomiczne przez nie powodowane.

(2) Jak pokazuje przykład z Białorusi – podjęta próba odstrzału całości populacji dzika nie powstrzymała pomoru świń. Według raportu Komisji Europejskiej dokarmianie dzików i odstrzał może wręcz sprzyjać rozprzestrzenianiu się afrykańskiego pomoru świń (ASF)¹⁷. Stosowane metody nakierowane na powstrzymanie dyspersji wirusa ASF nie są więc adekwatne do zamierzonych celów – nie tylko nie działają, ale mogą przynieść skutek odmienny od oczekiwanego, tj. zwiększenie zasięgu występowania choroby.

(3) Postulat eksterminacji tego gatunku nie jest możliwy do wprowadzenia, ponieważ akcja musiałaby być prowadzona w obszarach chronionych – parkach i rezerwach przyrody (na terenie województwa podlaskiego znajduje się 4 parki narodowe, w tym największy w Polsce – Biebrzański PN – o powierzchni prawie 60 000 ha). Zauważamy, że dokumenty planistyczne wspomnianych obszarów chronionych (zadania ochronne, plany ochrony) nie uwzględniają odstrzałów dzików, lub odstrzał dzików jest w nich wyraźnie limitowany. W związku z tym działanie to prowadzone w obrębie obszarów chronionych byłoby nielegalne. W przypadku planowanej eksterminacji regionalnej populacji luka w siedliskach szybko zostałaby wypełniona dzikami z sąsiednich krajów lub regionów.

(4) Masa karmy wykorzystywanej w Polsce w celu dokarmiania dzikich zwierząt przekracza ponad 100 000 ton rocznie. Do gospodarowania populacjami dzikich zwierząt podchodzi się obecnie tak, jak do intensywnej hodowli trzody chlewnej. Publikacje naukowe Instytutu Ochrony Przyrody PAN w Krakowie podają, iż skala dokarmiania dzikich populacji łownych ssaków kopytnych jest olbrzymia.¹⁸ Dokarmianie zwierząt płodami rolnymi przyzwyczajają je do pokarmu nie występującego w ich naturalnym środowisku, przyczyniając się do zmiany ich diety i sposobu zachowania. Kukurydza jest jednym z głównych produktów wykorzystywanych w tym celu. Przyzwyczajenie dzików do kukurydzy oraz powszechna dostępność jej upraw skutkuje coraz częstszymi i większymi szkodami w produkcji rolnej. Z przeprowadzonych badań wynika, że dokarmianie wspomaga rozmnażanie i wzrost populacji dzikich zwierząt, wpływając na ich wzrost ich zagęszczenia. Równoległe badania nie potwierdziły, że dokarmianie stanowi skuteczną metodę pozwalającą zapobiegać szkodom w uprawach rolnych i leśnych.¹⁹

Gwałtowny wzrost populacji dzików nie wynika jedynie z nadmiernej podaży pokarmu, ale znacznie bardziej skomplikowanych procesów skutkujących rozchwianiem gospodarki hormonalnej samic tego gatunku. Na kolbach i kłosach kukurydzy stwierdzono grzyby pleśniowe *Fusarium graminearum* wytwarzające mykotoksyny (zearalenon zwany również toksyną F2)²⁰ stanowiące naturalny estrogen czyli płciowy hormon żeński²¹. Hormon ten wpływa na cykl rozrodczy dzika, zwiększając płodność, wydłużając ruję oraz przyspieszając dojrzewanie płciowe młodych samic,^{22, 23} co w konsekwencji powoduje gwałtowny wzrost liczebności dzików.

Zatem szkody wyrządzane przez dziki i inne kopytne są wynikiem nieodpowiedzialnej i nieprzemysłanej gospodarki łowieckiej polegającej na karmieniu dzikich zwierząt tysiącami ton roślin, które za wyjątkiem ostatnich kilkudziesięciu lat, ewolucyjnie nigdy nie były ich pokarmem. Miażdżąca ilościowo wielkość myśliwskiego dokarmienia zwierzyny trafia na zasilane przez cały rok nęciska. Prosimy zauważyć też aspekt ekonomiczny realnej konkurencji pokarmowej zwierzyny w stosunku do człowieka w skali gospodarki rolnej całego kraju, jest tak mały, że aż pomijalny.²⁴

Pola kukurydzy, które są najbardziej narażone na szkody ze strony dzików mogłyby być też grodzone pastuchami elektrycznymi. Zastosowanie to przyniosło efekty w Kantonie genewskim zmniejszając szkody w 1977 r. z 75 659 na 11 850 Franków w 1979 r.²⁵

Reasumując, zwracamy się do Pana Ministra o:

- **zaprzestanie popierania dalszego niehumanitarnego, pozbawionego podstaw merytorycznych i ekonomicznych odstrzału dzików w województwie podlaskim, gdyż populacja tego gatunku na tym obszarze została dostatecznie zredukowana w ostatnich miesiącach;**
- **udział w konsultacjach przygotowywanej obecnie ustawy Prawo łowieckie, która w nowym kształcie powinna wprowadzać całkowity zakaz dokarmiania zwierzyny łownej, obejmujący również wykładanie karmy w jakiegokolwiek postaci na nęciskach. Wprowadzenie takiego zakazu zmniejszy populację dzików w kraju, a co za tym idzie – ograniczy szkody powodowane przez ten gatunek. Polska powinna pójść za przykładem Niemiec, w których zasadniczo nie wolno dokarmiać, a jeśli już, to za specjalnym zezwoleniem rządów poszczególnych landów;**
- **podjęcie (wspólnie z Ministrem Środowiska) innych, doraźnych kroków, które zapobiegą dokarmianiu zwierząt w trakcie obecnie trwającej zimy;**
- **podjęcie kroków zmierzających do wdrożenia metod alternatywnych wobec odstrzału, jak stosowanie grodzień elektrycznych.**

Z wyrazami szacunku

Radosław Michalski
Fundacja Dziedzictwo Przyrodnicze

Cezary Wszyński
Fundacja VIVA! Akcja dla Zwierząt

Radosław Ślusarczyk
Pracownia na Rzecz Wszystkich Istot

Arkadiusz Glaas
Ptaki Polskie

Janusz Korbel
Towarzystwo Ochrony Krajobrazu

Michał Korniluk
Towarzystwo Przyrodnicze Dubelt

Piotr Nieznański
WWF Polska

-
- ¹ Genov P. 1981. Food composition of Wild boar in North Eastern and Western Poland. Acta Theriologica. Vol 26
- ² Biały K. 1996 – The effect of boar (*Sus scrofa*) rooting on the distribution of organic matter in soil profiles and the development of wood anemone (*Anemone nemorosa* L.) in the oak-hornbeam stand (*Tilio-Carpinetum*) in the Białowieża Primeval Forest – Folia Forestalia Polonica 38: 77–88.
- ³ Bratton S.P. 1974 – The effect of the European wild boar (*Sus scrofa*) on the high-elevation vernal flora in Great Smoky Mountains National Park – Bull. Torrey Botanical Club 101: 198–206.
- ⁴ Bratton S.P. 1975 – The effect of the European wild boar, *Sus scrofa*, on gray beech forest in the Great Smoky Mountains – Ecology 56: 1356–1366.
- ⁵ Bober J. 2004 – Biologia geofitów w runie grądu niskiego permanentnie buchtowanego przez dziki. Warszawa, Białowieża.
- ⁶ Ickes K., Dewalt S.J., Appanah S. 2001 – Effects of native pigs (*Sus scrofa*) on woody understorey vegetation in a Malaysian lowland rain forest – Journal of Tropical Ecology 17: 191–206.
- ⁷ Dovrat G., Perevolotsky A., Ne’eman G. 2012 – Wild boars as seed dispersal agents of exotic plants from agricultural lands to conservation areas – Journal of Arid Environments 78: 49–54.
- ⁸ Heinken T., Schmidt M., Von Oheimb G., Kriebitzsch W.U., Ellenberg H. 2006 – Soil seed banks near rubbing trees indicate dispersal of plant species into forests by wild boar – Basic and Applied Ecology 7: 31–44.
- ⁹ Huff M.H. 1977 – The effect of the European wild boar (*Sus scrofa*) on the woody vegetation of the gray beech forest in the Great Smoky Mountains – U.S. National Park Services Management 18: 63.
- ¹⁰ Sondej I., Jaroszewicz B. 2010 – Konsekwencje aktywności dzików (*Sus scrofa*) dla roślin – Wiadomości ekologiczne 56: 3–11.
- ¹¹ Barrios Garcia Moar, Maria Noelia, "Multi-level impacts of introduced wild boar on Patagonian ecosystems. PhD diss., University of Tennessee, 2012.
- ¹² PGLP.2012. Instrukcja ochrony lasu
- ¹³ http://www.narol.krosno.lasy.gov.pl/widget/aktualnosci/-/asset_publisher/4r1U/content/zwalczanie-pedrakow-chrabaszczy/maximized#.VNgFXPmG98E
- ¹⁴ Malinowski H.2010. Opracowanie integrowanej metody ochrony lasu przed szkodnikami korzeni drzew i krzewów. Forma opracowania: Sprawozdanie końcowe Nr tematu: BLP – 297. Instytut Badawczy Leśnictwa.
- ¹⁵ Korniluk M.2015. Znaczenie buchtowisk dzika *Sus scrofa* w kształtowaniu żerowisk dubelta *Gallinago media* [manuskrypt].
- ¹⁶ http://www.narol.krosno.lasy.gov.pl/widget/aktualnosci/-/asset_publisher/4r1U/content/zwalczanie-pedrakow-

- ¹⁷ European Food Safety Authority. 2014. SCIENTIFIC REPORT OF EFSA. Evaluation of possible mitigation measures to prevent introduction and spread of African swine fever virus through wild boar. EFSA Journal;12(3):3616
- ¹⁸ Selva N, Berezowska-Cnota T, Elguero-Claramunt I (2014) Unforeseen Effects of Supplementary Feeding: Ungulate Baiting Sites as Hotspots for Ground-Nest Predation. PLoS ONE 9(3): e90740. doi:10.1371/journal.pone.0090740
- ¹⁹ Milner J.M., Beest F., Schmidt K., Brook R., Storaas T. 2014. To feed or not to feed? Evidence of the intended and unintended effects of feeding wild ungulates. The Journal of Wildlife Management. Volume 78, Issue 8, pages 1322–1334, November.
- ²⁰ Pittet A. 2006: Naturalne występowanie mikotoksyn w żywności i paszach – nowe dane, <http://www.naturan.com.pl/pittet.htm>
- ²¹ Grajewski J. 2006: Mikotoksy i grzyby pleśniowe zagrożenia dla człowieka i zwierząt. Wyd. UKW Bydgoszcz, ss. 202.
- ²² Pałubicki J., Grajewski J. Wpływ zasiewów kukurydzy na wzmożoną rozrodczość dziczych populacji, a problem odszkodowań łowieckich. 2010.
- ²³ Jakimiuk E., Kuciel – Lisiecka G., Zwierzchowski W., Gajęcka M., Obremski K., Zielonka L., Sikorska – Wyszynska E., Gajęcki M. 2006: Zmiany morfometryczne układu rozrodczego loszek podczas mikotoksykozy zearalenonowej, Med. Wet., 62(1), 99-102.
- ²⁴ Jezierski W. 2009. Brać Łowiecka” nr 8
- ²⁵ Dzik. Świat Dzikich Zwierząt. Larousse 2001